

İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN

Sabahattin Ali'nin ikinci romanı. Gazetede tefrika edildikten sonra kitaplaştırıldı. Türkiye'de 40'lı yıllar için en önemli anti-faşist roman olarak kabul edilen eserin yayımlanmasından sonra, dönemin tanınmış faşist ideologlarından Nihal Atsız tarafından *İçimizdeki Şeytanlar* isimli „karşı“ broşür-kitapçık yayımlandı. Ayrıca, Nihal Atsız'ın saldırılarını basın yoluyla devam ettirmesi üzerine S. Ali tarafından hakaret davası açıldı ve N. Atsız hapis cezasına mahkum oldu.

İçimizdeki Şeytan yaklaşık 3 aylık bir roman zamanı süresini içerir. Romanın baş erkek kahramanı Ömer, arkadaşı Nihat'la birlikte Karaköy vapurunda yolculuk ederken gözü genç bir kıza (Macide) takılır. Vapur iskeleye yanaşacağı sırada kızla konuşma girişiminde bulunduğu anda, kızın uzun süredir görmediği Emine teyzesiyle birlikte olduğunu görür. Ömer gibi Macide'nin de yakını olan Emine teyze onu Balıkesir'den İstanbul'a Müzik Yüksek Okulu'nda okuyabilmesi için getirmiş ve kendi evinde misafir etmektedir.

Olayların gelişiminde Macide Emine teyzenin evinden ayrılmak zorunda kalacak, Ömer'in tek odalı pansiyon evinde onunla birlikte yaşamaya başlayacaktır. Her ne kadar evlenmeye karar verirlerse de, Ömer'in nikah işlemlerini bir türlü tamamlayamaması nedeniyle evlenmezler ve sonunda, Ömer'in Nihat ve grubuyla birlikte gözaltına alınıp hapsedilmesinden sonra, aralarındaki kişilik uyumsuzlukları nedeniyle ayrılırlar.

Ömerin ve Macide'nin iç dünyalarının oldukça yoğun anlatıldığı romanın bu birinci ana izleğinde, sıradan okura sunulan „aşk hikâyesi“nde, bir yandan, dönemin toplumunu oluşturan bireylerinin iç huzursuzlukları ve çözümsüzlükleri etraflıca tasvir edilirken, diğer yandan da, Macide'nin Balıkesir'deki öğrencilik günleri, Emine teyzenin evindeki yaşantısı ya da Muhasebeci Hüsamettin Efendi'nin günlük hayatı gibi konularla dönemin toplumsal yaşamından ayrıntılar aktarılır. Romanın ikinci ana izleğinde ise, dönemin siyasi çatışmalarının ideolojik alt yapısı betimlenir, ki, gerek romanın yayımlandığı yıllarda N. Atsız'ın saldırılarının, gerekse 1980'li yılların ikinci yarısında yoğunlaşan saldırıların/tartışmaların zeminini romanın bu ikinci izleği oluşturur.

İkinci izleğin karakterlerini Nihat'ın dahil olduğu, bir üniversite hocası (profesör), bir gazeteci ve bir şair den oluşan „elitler“ gurubu oluşturur. Bu „elit“lerin altında ise bir öğrenci gurubu yer almaktadır. Bu gurup zaman zaman toplanarak aralarında tartışır, ancak Nihat'ın fikirlerini tamamen kabul ettikten sonra dağılır, yayımladıkları dergi aracılığıyla „hasımlarına“ saldırırlar: „...Bu gençlerin iddialarına bakılacak olursa memleketteki bütün aklı başında fikir adamları birer türlü lekeydi: Kimisine falan milletin yardakçısı, kimisine şu veya bu fikrin satılmış kölesi, kimisine korkak ve dalkavuk, kimisine bozuk kanlı diye hucum ediyorlardı.“ (s. 285)

S. Ali'nin bir tiyatro müsamesesini, iki gazetecinin aralarındaki tartışmanın seviyesini betimlediği ya da bir içkili gece eğlencesini anlatan bölümlerde olduğu gibi alaya aldığı, fikri ve ahlaki düşüklüklerini sergilediği „elitler“in, dönemin faşist ideologlarını temsil ettiği tartışmasızdır. Alaya alma ve sergilemenin en üst boyutu, Nihat ve çevresinin yakalanıp hapse atılmasıyla ilgili satırlarda en üst noktaya ulaşacak, öğrenciler birbirlerini ihbar ederken, hapse atılmaktan kurtulanlar diğerlerini tanınamazlıktan gelecektir.

Bu gurubun dünya görüşü doğrudan Nihat'ın Ömer'le olan diyaloglarında ifade edilmiştir: „...Yaşamak, herkesten daha iyi, herkesten daha üstün yaşamak, insanlara hâkim olara, kuvvetli, belki de biraz zalim olarak yaşamak... Dünyada bundan başka

istenecek ne vardır?...“ (s. 58) „...Kuvvetli olmak her şeyin fevkindedir. Kuvvet her hareketi mazur gösterebilir. Acizlere acımak ise sersemliktir.“ (s. 190) „...Akli başında adamlarla hiç bir iş görülmez. Bize, itirazsız inannacak ve düşünmeden harekete geçecek insanlar lâzım. Bu gençleri romantik bir takım emellerle bağlamak, onlara kabadayıcı sergüzeşterin hasretini duyurmak ve bugünkü hudutları dar gösterip büyük arzularla beslemek ve böylece hepsini avucumun içine almak daha kolay ve daha muvafık...“ (s.286).

Romanın bu izleğinde Ömer'in zayıf kişiliği, iradesi siyasi anlamda da ortaya çıkmaktadır. Nihat'ın söylediklerinin doğru olamayacağını sezmektedir, hatta red bile etmektedir; fakat kendi karşı fikirlerini oluşturabilecek ve savunabilecek gücü de kendinde bulamamaktadır. Bu zayıflığından dolayı Nihat'ın önerisine uyan Ömer muhasebeci Hüsamettin Efendi'den şantajla para alacak, sonra bu parayı Nihat ve gurubuna hediye ederek çıkardıkları derginin de bir anlamda finasörü olacaktır. Zayıflığı sonunda Ömer'in Nihat ve çevresiyle birlikte gözaltına alınmasının nedeni de olacaktır.

Romanın bu ikinci izleğinde Nihat ve çevresiyle temsil gurubun karşı kutbunu ise Macide'nin Balıkesir'den müzik öğretmeni olan Bedri temsil edecektir. Ömer'in yakın arkadaşı olan Bedri, bir yandan ekonomik olarak zor durumda olan Ömer'i desteklerken, diğer yandan da tiyatro müsameresi gibi bölümlerde karşımıza çıkarak, Nihat ve çevresini eleştirir. Ancak bu gurubun asıl iç yüzünü, Ömer'in tutuklanmasını Macide'ye anlatırken açıkça ortaya koyar: „...bu coşkun gençler, bir kısmı bilerek, bir kısmı bilmeyerek, mükemmel bir ağın içine düsmüşler... Kendi fikirlerimizi söylüyoruz ve yazıyoruz sanırken yabancı ve barbarca kanaatlerin tercümanı, zavallı birer oyuncağı olmuşlar. Kendilerine telkin edilen yalancı ve sinsî dünya görüşünü müdafaa edeceğiz derken kendilerinin, milletlerinin ve insanlığın kuyusunu kazdıklarını bilmemişler... (...) Ele geçen vesikalara nazaran, memlekette kendilerine muhalif bildikleri insanların listeleri yapıp perde arkasında kalan esrarlı ellere verilmiş... Bir çok insanlar düşünüslerinin istikametine, kanlarına, yedinci cedlerinin nesebine veya doğduğu yere göre tasnif ve deftere kaydedilmiş... Bu arada bir hayli da para dalavaresi dönmüş... yalnız bundan ancak kodamanlar istifade edip öteki zavallı çömezler pir aşkına bağırılmışlar... zaten mesele de buradan meydana çıkmış... Ortada para oyunu olduğu halde kendilerine hiç bir şey koklatılmadığını sezen birkaç idealist genç, işi meydana vuruvermişler... Görüyorsunuz ya, iğrenç şeyler...“ (s. 369-370)

M. Kemal Adatepe (Ocak 2007)